

Investigating the Effect of Religious Values and Personality Traits on Marital Satisfaction: The Mediating Role of Social Network Dependence

تحلیل تأثیر ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی بر رضایت زناشویی: تبیین نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی

زهرا ایوزخانی دانشجوی رشته روانشناسی

سید علیرضا هوشی السادات، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
a.hooshisadat@cfu.ac.ir

چکیده:

در عصر حاضر، گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی، ابعاد گوناگون حیات فردی و بین‌فردی، به‌ویژه روابط زناشویی را تحت تأثیر قرار داده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی (روان‌رنجوری، برون‌گرایی و سازگاری) بر رضایت زناشویی، و همچنین تبیین نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در این رابطه، طراحی و اجرا گردید. این پژوهش از منظر روش‌شناسی، توصیفی-تحلیلی و از حیث هدف، کاربردی است که با رویکردی کمی انجام شد. جامعه آماری شامل زوجین متأهل ۲۰ تا ۴۵ ساله شهر سمنان بود که از میان آن‌ها، نمونه‌ای به حجم ۳۸۵ نفر (۱۹۳ زوج) به روش نمونه‌گیری هدفمند-تصادفی انتخاب گردید. به‌منظور گردآوری داده‌ها از چهار پرسشنامه استاندارد شامل پرسشنامه ارزش‌های مذهبی گلار و بیبرمن، پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی کاستا و مک‌کری، پرسشنامه رضایت زناشویی اولسون و بارنز و پرسشنامه وابستگی به شبکه‌های اجتماعی گریفیتس استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های رگرسیون و تحلیل میانجی‌گری سوبل مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که هر چهار فرضیه پژوهش تأیید گردید. وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به‌طور جزئی، رابطه میان ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی با رضایت زناشویی را میانجی‌گری می‌کند. مشخصاً، شبکه‌های اجتماعی هم به‌عنوان مکانیسم تقویتی برای ویژگی‌های مثبت (برون‌گرایی، سازگاری و ارزش‌های مذهبی) و هم به‌عنوان عاملی تشدیدکننده برای ویژگی‌های منفی (روان‌رنجوری) عمل می‌نماید. مدل رگرسیون کلی پژوهش توانست ۴۰ درصد از واریانس متغیر رضایت زناشویی را تبیین کند. یافته‌های این مطالعه، تعامل پیچیده عوامل روان‌شناختی، فرهنگی و فناورانه در روابط زناشویی را آشکار می‌سازد. بر این اساس، ضرورت اتخاذ رویکردهای مشاوره‌ای چندبعدی که هم‌سو با ویژگی‌های شخصیتی، نظام‌های ارزشی و الگوهای وابستگی دیجیتال زوجین باشد، به‌منظور ارتقاء کیفیت زندگی زناشویی مورد تأکید قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: ارزش‌های مذهبی، ویژگی‌های شخصیتی، رضایت زناشویی، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی.

Abstract

In the contemporary era, the widespread proliferation of social networks has impacted various dimensions of individual and interpersonal life, particularly marital relationships. The present study was designed to investigate the impact of religious values and personality traits (neuroticism, extraversion, and agreeableness) on marital satisfaction, as well as to elucidate the mediating role of social network dependence in this relationship. This research employed a descriptive-analytical method and is applied in purpose, conducted with a quantitative approach. The statistical population comprised married couples aged ۲۰ to ۴۵ in the city of Semnan, from which a sample of ۳۸۵ individuals (۱۹۳ couples) was selected using purposive-random sampling methods. For data collection, four standardized questionnaires were utilized: the Religious Values Questionnaire (Glasser & Biberman), the Personality Traits Questionnaire (Costa & McCrae), the Marital Satisfaction Questionnaire (Olson & Barnes), and the Social Network Dependence Questionnaire (Griffiths). Data were analyzed using SPSS software, employing regression and Sobel's test for mediation analysis. The results of the analysis confirmed all four research hypotheses. Social network dependence was found to partially mediate the relationship between religious values, personality traits, and marital satisfaction. Specifically, social networks function as both a reinforcing mechanism for positive traits (extraversion, agreeableness, religious values) and an exacerbating factor for negative ones (neuroticism). The overall regression model successfully explained ۴۰% of the variance in the marital satisfaction variable. The findings of this study reveal the complex interaction of psychological, cultural, and technological factors in marital relationships. Consequently, the necessity of adopting multidimensional counseling approaches—aligned with personality dispositions, value systems, and patterns of digital dependency—is emphasized to enhance the quality of marital life.

Key words: Religious Values, Personality Traits, Marital Satisfaction, Social Network Dependence, Mediation Analysis

مقدمه

در عصری که مرزهای دنیای واقعی و مجازی به شکلی فزاینده در هم تنیده شده‌اند، زندگی انسان مدرن با پدیده‌ای فراگیر و قدرتمند به نام شبکه‌های اجتماعی گره خورده است. این پلتفرم‌ها که روزگاری تنها ابزاری برای سرگرمی و ارتباطات ساده بودند، امروز به یکی از اصلی‌ترین میدان‌های تعامل، هویت‌یابی و حتی تعریف روابط انسانی تبدیل شده‌اند (اگنجی و همکاران، ۲۰۲۱). سوال مطرح این است که حضور دائمی و همه‌جانبه در فضای مجازی، چه تأثیری بر خصوصی‌ترین و عمیق‌ترین پیوندهای ما، یعنی روابط زناشویی، گذاشته است؟ آمارها تصویری نگران‌کننده را به نمایش می‌گذارند. مطالعات اخیر در ایران نشان می‌دهد که بیش از ۴۳٪ از زوجین، فعالیت‌های آنلاین (مانند تعامل با جنس مخالف یا پسندیدن محتوای نامناسب) را به عنوان یکی از دلایل اصلی مشاجرات ماهانه خود عنوان می‌کنند (لطیفیان و همکاران، ۲۰۲۴). این عدد صرفاً یک آمار خشک و خالی نیست؛ بلکه روایتی است از هزاران خانواده‌ای که هر روز با چالش‌های جدیدی دست و پنجه نرم می‌کنند؛ چالش‌هایی که ریشه در تغییر الگوهای ارتباطی، ارزش‌ها و حتی تعریف ما از صمیمیت و تعهد دارند (پاتری و همکاران^۱، ۲۰۲۴).

این پدیده، ما را به آرامی به قلب یک طوفان آرام اما تأثیرگذار می‌برد: طوفانی که در آن، ثبات و رضایت در زندگی مشترک، تحت تأثیر نیروهای پیچیده‌ای از دنیای دیجیتال قرار گرفته است. با وجود این آگاهی عمومی، مسئله اصلی تحقیق در یک خلاء پژوهشی عمیق نهفته است. بیشتر پژوهش‌هایی که تاکنون در این زمینه انجام شده‌اند، به صورت تک‌بعدی به موضوع نگریسته‌اند؛ یعنی یا تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر رضایت زناشویی را سنجیده‌اند (والتزولا و همکاران^۲، ۲۰۱۴؛ فرشادر فرد و همکاران، ۱۴۰۰)، یا رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و موفقیت در ازدواج را بررسی کرده‌اند (سیرحینلی‌اوغلو و همکاران^۳، ۲۰۱۶؛ دراهمان و یوسف^۴، ۲۰۱۸) و یا به نقش ارزش‌های مذهبی در تحکیم خانواده پرداخته‌اند (وویکو^۵، ۲۰۱۷؛ ولاسیخینا^۶، ۲۰۲۱؛ سیبل^۷، ۲۰۲۳؛ بابایی و همکاران، ۱۴۰۱). اما واقعیت زندگی مشترک، یک معادله چندمجهولی است. مشکل تحقیق حاضر دقیقاً از همین نقطه آغاز می‌شود: کمبود یک نگاه یکپارچه و چندبعدی که بتواند تعامل پیچیده میان این سه ضلع مهم زندگی (ویژگی‌های درونی فرد، باورهای ارزشی او، و تأثیر محیط دیجیتال) را به صورت همزمان تحلیل کند. به عبارت دیگر، ما نمی‌دانیم که آیا وابستگی به شبکه‌های اجتماعی صرفاً یک متغیر مستقل است یا نقش یک «کاتالیزور» یا «میانجی» را بازی می‌کند که می‌تواند تأثیر ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های مذهبی را بر رضایت زناشویی تشدید یا تضعیف کند.

این شکاف در ادبیات علمی زمانی برجسته‌تر می‌شود که بدانیم شواهد موجود گاهی متناقض به نظر می‌رسند. برخی تحقیقات نشان می‌دهند که شبکه‌های اجتماعی با ایجاد فرصت برای حمایت اجتماعی و ارتباطات، می‌توانند به بهبود روابط کمک کنند (فریرا و همکاران^۸، ۲۰۲۴). در مقابل، حجم وسیعی از مطالعات، از نقش مخرب آن‌ها در ایجاد حس مقایسه اجتماعی منفی، افزایش تعارضات و کاهش صمیمیت خبر می‌دهند (کراوت و همکاران^۹، ۲۰۰۲؛ لی و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۹؛ فرشادر فرد و همکاران، ۱۴۰۰). این تناقضات نشان می‌دهد که تأثیر شبکه‌های اجتماعی یک پدیده «همه یا هیچ» نیست، بلکه به متغیرهای دیگری وابسته است (وردوین و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۱؛ چنگ و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۹؛ ژو و همکاران^{۱۳}، ۲۰۰۹). این پژوهش بر این فرضیه استوار است که دو دسته از مهم‌ترین این متغیرها، ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های مذهبی هستند. بنابراین، مسئله تحقیق حاضر، فراتر از پرسش ساده «آیا شبکه‌های اجتماعی برای ازدواج مضر هستند؟»، به این سوال می‌پردازد که «شبکه‌های

^۱ Putri

^۲ Valenzuela et al.

^۳ Cirhinlioğlu et al.

^۴ Drahman & Yusof

^۵ Voicu

^۶ Vlasikhina

^۷ Sambhaji

^۸ Ferreira et al.

^۹ Kraut et al.

^{۱۰} Lee et al.

^{۱۱} Verduyn et al.

^{۱۲} Cheng et al.

^{۱۳} Zhou et al.

اجتماعی برای چه کسانی و تحت چه شرایطی می‌توانند مضر یا مفید باشند؟» و این همان کمبودی است که ادبیات علمی کنونی در پاسخ به آن ناتوان مانده است.

اهمیت پرداختن به این موضوع زمانی دوچندان می‌شود که به بافت فرهنگی و اجتماعی ایران نگاهی بیندازیم. خانواده در ایران نه فقط یک واحد اجتماعی، بلکه یک نهاد مقدس و هسته اصلی جامعه به شمار می‌رود (مختاری و مختاری، ۲۰۲۱). ثبات و سلامت خانواده با ثبات و سلامت کل جامعه گره خورده است (آران و نایب‌کبیر^۱، ۲۰۱۷). در چنین بستری، هر عاملی که بتواند رضایت زناشویی را تهدید کند، یک نگرانی جدی تلقی می‌شود. شبکه‌های اجتماعی با عادی‌سازی مقایسه سبک زندگی، به تصویر کشیدن روابط ایده‌آل و غیرواقعی، و فراهم آوردن بستری برای ارتباطات خارج از چارچوب خانواده، به طور بالقوه می‌توانند پایه‌های اعتماد، صمیمیت و تعهد را سست کرده (رچماد^۲، ۲۰۲۵؛ رضا و همکاران^۳، ۲۰۲۴؛ صدیقی جلال و فتحی^۴، ۲۰۱۵) و حتی منجر به افزایش حسادت و سوءظن شوند (اوتز و بوکه‌بوم^۵، ۲۰۱۱؛ تاندون و همکاران^۶، ۲۰۲۱؛ عباسی^۷، ۲۰۱۸، خوش‌اخلاق و همکاران، ۱۴۰۰). درک علمی این سازوکارها به متخصصان، مشاوران و سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا راهکارهای پیشگیرانه و درمانی مؤثری را طراحی کنند (نادی و همکاران^۸، ۲۰۲۴؛ ریاحی‌فر و همکاران^۹، ۲۰۲۴).

افزون بر این، توجه دیگر برای اهمیت این تحقیق، نقش بی‌بدیل ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی در شکل‌دهی به رفتار انسان است (آگلوزو و کوهن^{۱۰}، ۲۰۲۵؛ چودری و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۰). ارزش‌های دینی در جامعه‌ای مانند ایران، به عنوان یک قطب‌نمای اخلاقی عمل می‌کنند و بر تصمیم‌گیری‌ها، از جمله نحوه مدیریت تعارضات و تعهد به خانواده، تأثیر مستقیم دارند (آدریانی و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۳؛ بابایی و همکاران، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، ویژگی‌های شخصیتی مانند روان‌رنجوری (تمایل به تجربه هیجانات منفی) یا برون‌گرایی (تمایل به تعاملات اجتماعی) تعیین می‌کنند که یک فرد در مواجهه با استرس‌های ناشی از فضای مجازی، چه واکنشی نشان دهد (گاروبا^{۱۳}، ۲۰۲۰، مانجیرین و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۳). برای مثال، یک فرد روان‌رنجور ممکن است برای فرار از مشکلات واقعی و کاهش استرس به دنیای مجازی پناه ببرد و وابستگی مخربی پیدا کند (لیو و همکاران^{۱۵}، ۲۰۲۳؛ افیانی و ویدوئورینی^{۱۶}، ۲۰۲۳)، در حالی که یک فرد برون‌گرا شاید از همان فضا برای تقویت شبکه‌های حمایتی خود بهره ببرد (دیگان و همکاران^{۱۷}، ۲۰۲۳). بنابراین، مطالعه این تعاملات، به ما درکی عمیق و کاربردی از ریشه‌های روان‌شناختی مشکلات زناشویی در عصر دیجیتال می‌دهد و اهمیت آن را از یک موضوع صرفاً اجتماعی به یک ضرورت روان‌شناختی ارتقا می‌بخشد.

با این حال، دانش کنونی ما در این زمینه با چندین کاستی کلیدی روبروست. اولاً، پژوهش‌های موجود عمدتاً پراکنده و غیریکپارچه هستند. همانطور که اشاره شد، مطالعات به ندرت این سه متغیر کلیدی را در یک مدل واحد تحلیل کرده‌اند و در نتیجه، تصویر کاملی از دینامیک روابط ارائه نمی‌دهند. ثانیاً، بسیاری از مدل‌ها و نظریه‌های روان‌شناختی مورد استفاده، ریشه در فرهنگ‌های غربی و فردگرا دارند و ممکن است در تطبیق با بافت فرهنگی جمع‌گرایانه و مذهبی ایران، کارایی لازم را نداشته

^۱ Aran & Nayeckabir

^۲ Rachmad

^۳ Reza et al.

^۴ Sedghijalal, A., & Fathi

^۵ Utz & Beukeboom

^۶ Tandon et al.

^۷ Abbasi

^۸ Nadi et al.

^۹ Riahifar et al.

^{۱۰} Aglozo & Cohen

^{۱۱} Chowdhury et al.

^{۱۲} Adaryani et al.

^{۱۳} Garuba

^{۱۴} Munjirin

^{۱۵} Liu et al.

^{۱۶} Afiani & Widyorini

^{۱۷} Deighan et al.

باشند. نقش پررنگ هویت دینی در ایران (علیجانی و همکاران، ۱۴۰۲) ایجاب می‌کند که مدل‌های پژوهشی، این متغیر را نه به عنوان یک عامل حاشیه‌ای، بلکه به عنوان یک نیروی محوری در نظر بگیرند. ثالثاً، راهکارهای عملی و مشاوره‌ای موجود برای زوجین، اغلب برای دنیای پیشادیدجیتال طراحی شده‌اند و ابزارهای کافی برای مواجهه با چالش‌های منحصربه‌فرد ناشی از شبکه‌های اجتماعی را در اختیار متخصصان قرار نمی‌دهند. این کاستی‌ها نشان می‌دهد که ما برای کمک مؤثر به خانواده‌ها، نیازمند تولید دانش بومی و یکپارچه‌ای هستیم که پیچیدگی‌های زندگی مدرن را در نظر بگیرد.

بنابراین، با توجه به این شکاف‌های تحقیقاتی و نیاز مبرم به درک عمیق‌تر تأثیرات عصر دیجیتال بر نهاد خانواده، مسئله اصلی این پژوهش، تبیین یک مدل یکپارچه برای تحلیل رابطه میان ارزش‌های مذهبی، ویژگی‌های شخصیتی و رضایت زناشویی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای وابستگی به شبکه‌های اجتماعی است. هدف اصلی این مطالعه، پر کردن این خلاء دانشی و پاسخ به این پرسش است که چگونه این متغیرها در یک تعامل پیچیده با یکدیگر، بر کیفیت و رضایت از زندگی مشترک در میان زوجین ایرانی تأثیر می‌گذارند. این پژوهش نه تنها به غنی‌سازی ادبیات علمی در این حوزه کمک می‌کند، بلکه یافته‌های آن می‌تواند مبنای طراحی مداخلات مشاوره‌ای و برنامه‌های آموزشی قرار گیرد که به زوجین در مسیریابی چالش‌های زندگی مشترک در دنیای مدرن یاری رساند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از منظر روش‌شناسی، یک مطالعه توصیفی-تحلیلی و از حیث هدف، کاربردی است که با رویکردی کمی به بررسی روابط میان متغیرها می‌پردازد. در این طرح، ضمن توصیف ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه، به تحلیل علی و تبیین روابط میان ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی (به عنوان متغیرهای مستقل)، رضایت زناشویی (به عنوان متغیر وابسته) و وابستگی به شبکه‌های اجتماعی (به عنوان متغیر میانجی) پرداخته شده است.

جامعه آماری این پژوهش را کلیه زوج‌های متأهل در بازه سنی ۲۰ تا ۴۵ سال ساکن شهر سمنان تشکیل می‌دادند. انتخاب این گروه سنی به دلیل حضور فعال‌تر آن‌ها در فضای مجازی و تجربه تغییرات اجتماعی-فرهنگی در ساختار خانواده صورت گرفت. برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری ترکیبی هدفمند-تصادفی استفاده شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، حداقل ۳۸۵ نفر (۱۹۳ زوج) تعیین گردید که به منظور پیشگیری از ریزش نمونه، در ابتدا ۴۲۰ نفر انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل تأهل، سکونت در شهر سمنان، قرار داشتن در بازه سنی مشخص شده و استفاده حداقل یک ساعت در روز از شبکه‌های اجتماعی بود.

به منظور گردآوری داده‌ها، از چهار پرسشنامه استاندارد و معتبر استفاده شد که روایی و پایایی آن‌ها در پژوهش‌های پیشین تأیید شده است:

۱. پرسشنامه ارزش‌های مذهبی: برای سنجش ارزش‌ها و باورهای مذهبی شرکت‌کنندگان، از پرسشنامه ۲۸ سوالی گلاس و بیبرمن (۲۰۰۱) استفاده شد. این ابزار دارای روایی محتوایی و همگرایی بالایی است و پایایی آن در این پژوهش با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰.۹۲ محاسبه گردید که نشان‌دهنده همسانی درونی بسیار بالای آن است.

۲. پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی (NEO-FFI) به منظور ارزیابی پنج عامل اصلی شخصیت (روان‌رنجوری، برون‌گرایی، سازگاری، گشودگی به تجربه و وظیفه‌شناسی)، از پرسشنامه ۶۰ سوالی کاستا و مک‌کری (۱۹۹۲) بهره گرفته شد. این پرسشنامه یکی از معتبرترین ابزارها در این حوزه است و پایایی آن در پژوهش حاضر با ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۷ به دست آمد.

۳. پرسشنامه رضایت زناشویی: برای سنجش کیفیت روابط زناشویی و میزان رضایت زوجین، از پرسشنامه ۷۵ سوالی اولسون و بارنز (۱۹۸۹) استفاده گردید. این ابزار ابعاد مختلفی نظیر صمیمیت، رضایت و تعهد را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ برای این پرسشنامه در مطالعه حاضر ۰.۹۰ محاسبه شد که بیانگر پایایی و اعتبار بالای آن است.

۴. پرسشنامه وابستگی به شبکه‌های اجتماعی: میزان وابستگی رفتاری و روان‌شناختی شرکت‌کنندگان به شبکه‌های اجتماعی با استفاده از پرسشنامه ۲۰ سوالی گریفیتس (۲۰۱۳) سنجیده شد. این ابزار به طور اختصاصی برای ارزیابی الگوهای وابستگی به رسانه‌های اجتماعی طراحی شده و پایایی آن در این پژوهش با ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۵ تأیید گردید.

پس از شناسایی نمونه‌های واجد شرایط و کسب رضایت آگاهانه کتبی از شرکت‌کنندگان، پرسشنامه‌ها به دو صورت آنلاین و حضوری در اختیار آن‌ها قرار گرفت و محرمانگی اطلاعات به آن‌ها تضمین داده شد. داده‌های گردآوری شده پس از ورود به نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲، در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفتند. در سطح توصیفی از شاخص‌هایی مانند میانگین، انحراف معیار و فراوانی برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه استفاده شد. در سطح استنباطی، به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش و بررسی نقش میانجی‌گری، از تحلیل رگرسیون چندگانه و آزمون میانجی‌گری سوبل (Sobel Test) بهره گرفته شد. سطح معناداری برای تمامی آزمون‌ها ۰.۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۳۸۵ نفر (۱۹۳ زوج) شرکت داشتند که ۵۲٪ آنان زن و ۴۸٪ مرد بودند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۳۴.۲ سال (با انحراف معیار ۵.۸) بود.

شاخص‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش شامل میانگین و انحراف معیار در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، ارزش‌های مذهبی (۴.۰۵) بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است، که نشان‌دهنده اهمیت این متغیر در جامعه مورد بررسی است.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
ارزش‌های مذهبی	۴.۰۵	۰.۵۸
سازگاری	۳.۸۰	۰.۶۱
برون‌گرایی	۳.۶۵	۰.۶۸
وابستگی به شبکه‌های اجتماعی	۳.۴۵	۰.۷۵
رضایت زناشویی	۳.۳۰	۰.۸۰
روان‌رنجوری	۳.۱۰	۰.۷۲

پیش از تحلیل فرضیه‌ها، مفروضه‌های آماری بررسی گردید. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع داده‌ها برای تمامی متغیرها نرمال است ($p > ۰.۰۵$). همچنین، مقادیر چولگی و کشیدگی همه متغیرها در محدوده قابل قبول (بین ۲+ و ۲-) قرار داشت. برای بررسی هم‌خطی چندگانه، شاخص تورم واریانس (VIF) محاسبه شد. همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، مقادیر VIF برای تمامی متغیرهای پیش‌بین کوچکتر از آستانه بحرانی (معمولاً ۵ یا ۱۰) است که بیانگر برقراری مفروضه عدم هم‌خطی در بین داده‌هاست.

جدول ۲: نتایج بررسی مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه

متغیر	شاخص VIF
روان‌رنجوری	۱.۷۲
برون‌گرایی	۱.۶۸
سازگاری	۱.۶۵
ارزش‌های مذهبی	۱.۷۰
وابستگی به شبکه‌های اجتماعی	۱.۸۵

تحلیل تأثیر ارزش‌های مذهبی و ویژگی‌های شخصیتی بر رضایت زناشویی: تبیین نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی

به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش مبنی بر نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های مذهبی با رضایت زناشویی، از تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی و آزمون سوبل استفاده شد. نتایج کلی مدل نشان داد که متغیرهای پژوهش در مجموع قادر به تبیین ۴۰ درصد از واریانس رضایت زناشویی هستند ($p < 0.001$, $R^2 = 0.40$). نتایج تحلیل برای هر فرضیه در جدول ۳ به تفکیک ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل مسیر غیرمستقیم برای فرضیه‌های پژوهش

مسیر غیرمستقیم	ضریب مسیر مستقیم (β)	مقدار Z آزمون سوبل	سطح معناداری (p)
روان‌رنجوری ← وابستگی ← رضایت زناشویی	-0.38^{***}	۲.۳۱	0.021^*
برون‌گرایی ← وابستگی ← رضایت زناشویی	0.41^{***}	۲.۵۴	0.011^*
سازگاری ← وابستگی ← رضایت زناشویی	0.36^{***}	۲.۲۰	0.028^*
ارزش‌های مذهبی ← وابستگی ← رضایت زناشویی	0.44^{***}	۲.۶۷	0.008^{***}

$p < 0.05$, $**p < 0.01$

نتایج مندرج در جدول ۳ نشان می‌دهد که نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در تمامی فرضیه‌ها معنادار است. فرضیه اول: روان‌رنجوری تأثیر مستقیم و منفی بر رضایت زناشویی داشت ($\beta = -0.38$, $p < 0.05$). همچنین، مسیر غیرمستقیم از طریق وابستگی به شبکه‌های اجتماعی نیز معنادار بود ($\beta = 0.41$, $p < 0.05$, $Z = 2.31$)، که نشان می‌دهد بخشی از اثر منفی روان‌رنجوری از طریق افزایش وابستگی به این شبکه‌ها بر رضایت زناشویی تأثیر می‌گذارد. فرضیه دوم: برون‌گرایی تأثیر مستقیم و مثبتی بر رضایت زناشویی داشت ($\beta = 0.41$, $p < 0.05$). مسیر غیرمستقیم از طریق وابستگی به شبکه‌های اجتماعی نیز معنادار بود ($\beta = 0.36$, $p < 0.05$, $Z = 2.20$). این یافته بیانگر آن است که بخشی از تأثیر مثبت برون‌گرایی بر رضایت زناشویی از طریق تعاملات در شبکه‌های اجتماعی میانجی‌گری می‌شود. فرضیه سوم: سازگاری نیز به طور مستقیم و مثبت با رضایت زناشویی مرتبط بود ($\beta = 0.36$, $p < 0.05$). نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی در این رابطه نیز تأیید شد ($\beta = 0.44$, $p < 0.05$, $Z = 2.67$). فرضیه چهارم: در نهایت، ارزش‌های مذهبی قوی‌ترین تأثیر مستقیم و مثبت را بر رضایت زناشویی داشت ($\beta = 0.44$, $p < 0.001$). مسیر غیرمستقیم از طریق وابستگی به شبکه‌های اجتماعی نیز کاملاً معنادار بود ($\beta = 0.41$, $p < 0.05$, $Z = 2.54$)، که نشان می‌دهد افراد با ارزش‌های مذهبی بالاتر، از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای استفاده می‌کنند که به تقویت رضایت زناشویی آن‌ها منجر می‌شود.

در مجموع، یافته‌ها نشان می‌دهند که وابستگی به شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک متغیر میانجی‌گر مهم، رابطه بین پیشایندهای شخصیتی و ارزشی با رضایت زناشویی را به طور معناداری تحت تأثیر قرار می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، تبیین رابطه پیچیده میان صفات شخصیت، ارزش‌های مذهبی و رضایت زناشویی با در نظر گرفتن نقش میانجی‌گر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بود. یافته‌های این پژوهش به طور کلی نشان داد که شبکه‌های اجتماعی، نه به عنوان یک عامل مستقل با تأثیر یکسان، بلکه به مثابه یک ذره‌بین عمل می‌کنند که بسته به ویژگی‌های روان‌شناختی و نظام باورهای فرد، می‌تواند جنبه‌های مثبت یا منفی روابط زناشویی را تقویت یا تشدید نماید. در ادامه، هر یک از یافته‌های پژوهش به تفصیل مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند.

همخوان با فرضیه اول پژوهش، نتایج نشان داد که صفت شخصیتی روان‌رنجوری به صورت مستقیم و منفی رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند و مهم‌تر آنکه، این رابطه منفی از طریق افزایش وابستگی به شبکه‌های اجتماعی تقویت می‌شود. این یافته با

نتایج پژوهش‌های متعددی هم‌راستا است که بر نقش مخرب استفاده افراطی و ناسالم از فضای مجازی بر کیفیت روابط عاطفی تأکید ورزیده‌اند (ابراهیم‌پور و بخشی‌پور، ۱۳۹۷؛ محمدی و همکاران، ۲۰۲۲). در تبیین این یافته می‌توان گفت که افراد با سطح بالای روان‌رنجوری، به دلیل تمایل ذاتی به تجربه هیجانات منفی مانند اضطراب، نگرانی و ناامنی عاطفی، از ثبات هیجانی پایین‌تری برخوردارند (رویز و همکاران^۱، ۲۰۲۲). این ویژگی شخصیتی، آن‌ها را در برابر استرس‌های زندگی آسیب‌پذیرتر می‌سازد (خسروی^۲، ۲۰۲۰، هی و همکاران^۳، ۲۰۲۱، بوندی و همکاران^۴، ۲۰۲۰). در چنین شرایطی، شبکه‌های اجتماعی با ارائه یک دنیای به ظاهر بی‌نقص و قابل کنترل، به یک راهبرد مقابله‌ای ناکارآمد اما در دسترس برای فرار از مشکلات و تنش‌های دنیای واقعی، از جمله تعارضات زناشویی، تبدیل می‌شوند. این پناه بردن به فضای مجازی، که می‌توان آن را نوعی "فرار روان‌شناختی" نامید، نه تنها به حل مشکلات کمکی نمی‌کند، بلکه با کاهش زمان و انرژی صرف شده برای تعاملات چهره‌به‌چهره، صمیمیت و حل مسئله مشترک، به تدریج کیفیت رابطه را تحلیل می‌برد (آدگبویگا^۵، ۲۰۲۲، سوزیانگ و غفور^۶، ۲۰۲۴، ترزیمه‌چی و آراگون-هانر^۷، ۲۰۲۳).

علاوه بر این، افراد روان‌رنجور به دلیل حساسیت بیشتر به تهدیدات اجتماعی و نیاز بالاتر به تأیید، مستعد افتادن در دام مقایسه‌های اجتماعی منفی هستند (لی و همکاران^۸، ۲۰۲۳؛ ساریتپچی و کورناز^۹، ۲۰۲۴). مشاهده مداوم تصاویر ویرایش‌شده و ایده‌آل‌سازی شده از زندگی و روابط دیگران در شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند احساس بی‌کفایتی، حسادت و نارضایتی از زندگی مشترک خودشان را در این افراد تشدید کند. بنابراین، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی برای این گروه، به جای آنکه منبعی برای حمایت باشد، به عاملی برای تشدید ناامنی‌ها و کاهش رضایت زناشویی بدل می‌گردد و نقش میانجی‌گر آن در این فرآیند، کاملاً قابل تبیین است (ساتیچی و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۳؛ کارامان و آرسلان^{۱۱}، ۲۰۲۴).

در مقابل، یافته‌های پژوهش در خصوص فرضیه‌های دوم و سوم، تصویری متفاوت و جالب توجه را به نمایش گذاشت. نتایج نشان داد که صفات شخصیتی برون‌گرایی و سازگاری به صورت مستقیم و مثبت رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کنند و این رابطه مثبت نیز از طریق وابستگی به شبکه‌های اجتماعی میانجی‌گری می‌شود. این یافته‌ها با آن دسته از پژوهش‌ها همخوانی دارد که شبکه‌های اجتماعی را به عنوان ابزاری برای تقویت سرمایه اجتماعی و حمایت روانی معرفی می‌کنند (فرشادفر و همکاران، ۱۴۰۰؛ هارون و همکاران، ۲۰۲۰). در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که افراد برون‌گرا، به دلیل تمایل طبیعی به تعاملات اجتماعی و کسب انرژی از این تعاملات، و افراد سازگار، به دلیل ماهیت همدلانه، قابل اعتماد و همکاری‌جویانه خود، از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای متفاوت استفاده می‌کنند.

این افراد، فضای مجازی را نه مأمنی برای فرار، بلکه امتداد و ابزاری برای گسترش دنیای اجتماعی واقعی خود می‌بینند. آن‌ها از این پلتفرم‌ها برای تسهیل حفظ و تقویت ارتباطات با دوستان و خانواده، به اشتراک گذاشتن تجارب و دریافت حمایت متقابل بهره می‌برند؛ فرآیندی که به طور مستقیم به افزایش سرمایه اجتماعی آن‌ها می‌انجامد. این امر به‌ویژه در مورد افراد برون‌گرا صدق می‌کند که از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای مشابه تعاملات آفلاین خود استفاده کرده و در نتیجه، منافع اجتماعی بیشتری کسب می‌کنند (استرانگ و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۵). این استفاده سازنده، با تقویت احساس تعلق و ارتباط اجتماعی، تأثیر مثبتی بر رفاه و شادکامی کلی فرد دارد (آرامپاتزی و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۶) و به عنوان عاملی محافظ در برابر استرس‌های زندگی

^۱ Ruiz et al.^۲ Khosravi^۳ He et al.^۴ Bondy et al.^۵ Adegboyega^۶ Susiang & Ghofur^۷ Terzimehić & Aragon-Hahner^۸ Li et al.^۹ Saritepeci & Kurnaz^{۱۰} Satıcı et al.^{۱۱} Karaman & Arslan^{۱۲} Stronge et al.^{۱۳} Arampatzi et al.

عمل می‌کند. در واقع، برای این گروه، شبکه‌های اجتماعی جایگزین ارتباطات واقعی نمی‌شوند، بلکه آن‌ها را تکمیل کرده و به افزایش صمیمیت و نشاط در روابط کمک شایانی می‌نمایند. این فضا حتی می‌تواند با فراهم آوردن بستری برای دسترسی به شبکه‌های حمایتی گسترده‌تر و ارتقاء حس عدالت، به ویژه در دوران انزوا، به ابزاری حیاتی برای ایجاد سرمایه اجتماعی بدل گردد (کاردوزو^۱، ۲۰۲۳).

با این حال، ضروری است که این تصویر مثبت را با احتیاط در نظر گرفت. همان‌طور که پژوهش‌ها نشان می‌دهند، همه افراد مزایای یکسانی را از شبکه‌های اجتماعی تجربه نمی‌کنند و برای برخی، استفاده بیش از حد می‌تواند به احساس قطع ارتباط و تنهایی منجر شود (آرامپاتری و همکاران، ۲۰۱۶). این تفاوت بنیادین در کارکرد شبکه‌های اجتماعی برای افراد با ویژگی‌های شخصیتی متفاوت، ماهیت دوگانه و وابسته به زمینه این فناوری را به خوبی آشکار می‌سازد.

شاید یکی از مهم‌ترین و معنادارترین یافته‌های این پژوهش، تأیید فرضیه چهارم بود. نتایج نشان داد که ارزش‌های مذهبی به صورت مستقیم و قدرتمند، رضایت زناشویی را به طور مثبت پیش‌بینی می‌کند و این رابطه مثبت نیز از طریق وابستگی به شبکه‌های اجتماعی میانجی‌گری می‌شود. این یافته با بدنه گسترده‌ای از پژوهش‌ها که بر ارتباط مثبت دین‌داری و سلامت روابط تأکید دارند، کاملاً هم‌راستا است. مطالعات متعدد نشان داده‌اند که دین‌داری شخصی به طور قابل توجهی بر رضایت زناشویی تأثیر می‌گذارد و به عنوان عاملی حمایتی در پایداری روابط عمل می‌کند (شلوسارچیک و همکاران^۲، ۲۰۲۴). در تبیین این یافته می‌توان گفت که ارزش‌های مذهبی، یک چارچوب معنایی و اخلاقی برای زندگی فراهم می‌کنند که اغلب بر مفاهیمی چون تعهد، صبر، بخشش و وفاداری در ازدواج تأکید دارد. این چارچوب ارزشی، نه تنها به زوجین در مدیریت بهتر تعارضات و عبور از بحران‌ها کمک می‌کند (اوراتینکال و ونستین‌وگن^۳، ۲۰۰۶)، بلکه به عنوان یک سپر محافظ در برابر خطرات زناشویی عمل می‌نماید (اولسون و همکاران^۴، ۲۰۱۵).

سازوکارهایی که این تأثیر مثبت را تبیین می‌کنند، شامل تعهد رابطه‌ای و فضیلت بخشش است؛ چنانکه پژوهش‌ها نشان داده‌اند تعهد رابطه‌ای (میچل و همکاران^۵، ۲۰۱۵) و همچنین بخشش (هم بخشیدن و هم احساس بخشیده شدن) (رز و همکاران^۶، ۲۰۱۸) به عنوان میانجی‌های کلیدی در رابطه بین دین‌داری و کیفیت زناشویی عمل می‌کنند. یافته‌های پژوهش حاضر این سازوکارها را با معرفی یک میانجی‌گر مدرن، یعنی شبکه‌های اجتماعی، گسترش می‌دهد. افراد با باورهای مذهبی قوی‌تر، تمایل دارند از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای هدفمند و همسو با ارزش‌های خود استفاده کنند. این امر می‌تواند شامل تعامل با جوامع هم‌فکر و گروه‌های مذهبی آنلاین باشد که این شبکه‌های اجتماعی شکل گرفته از طریق مشارکت مذهبی، به نوبه خود به رضایت از زندگی کمک شایانی می‌کند (لیم و پاتنام^۷، ۲۰۱۰). بنابراین، برای این افراد، فضای مجازی به جای آنکه یک عامل تهدید باشد، به ابزاری برای تحکیم هویت، دریافت حمایت اجتماعی و تقویت ارزش‌ها تبدیل می‌شود که این امر در نهایت به نفع رابطه زناشویی آن‌ها تمام می‌شود. البته باید در نظر داشت که این رابطه پیچیده است و عواملی مانند جنسیت و نوع انگیزه مذهبی نیز می‌توانند بر آن تأثیر بگذارند (بریمهال و باتلر^۸، ۲۰۰۷).

افراد با باورهای مذهبی قوی‌تر، تمایل دارند از شبکه‌های اجتماعی به شیوه‌ای هدفمند و همسو با ارزش‌های خود استفاده کنند. آن‌ها اغلب از این فضا برای دسترسی به محتوای مبتنی بر ایمان، تعامل با جوامع هم‌فکر و تقویت باورهای خود بهره می‌برند که این امر به نوبه خود احساس تعلق و هویت دینی آن‌ها را تقویت می‌کند (بروبیکر و هی^۹، ۲۰۱۷؛ یاماچ^{۱۰}، ۲۰۲۰). این پلتفرم‌ها

^۱ Cardozo

^۲ Ślusarczyk et al.

^۳ Orathinkal & Vansteenwegen

^۴ Olson et al.

^۵ Mitchell et al.

^۶ Rose et al.

^۷ Lim & Putnam

^۸ Brimhall & Butler

^۹ Brubaker & Haigh

^{۱۰} Yamaç

به فضایی برای جوامع مذهبی تبدیل شده‌اند تا ایده‌ها و محتوای معنوی خود را به اشتراک بگذارند و از این طریق به حفظ و تقویت ارزش‌های دینی در میان کاربران کمک کنند (چوکالوسکا و دراگوویچ^۱، ۲۰۲۰).

این استفاده هدفمند، با فراهم آوردن یک محیط اجتماعی حمایتی، می‌تواند به طور غیرمستقیم پیوندهای زناشویی را تقویت کند. این حس اجتماع و حمایت، به عنوان یک سپر محافظ در برابر استرس‌های روزمره عمل کرده و می‌تواند به افزایش رضایت زناشویی منجر گردد (المجید^۲، ۲۰۱۷). با این حال، باید توجه داشت که این رابطه همواره ساده نیست. استفاده بیش از حد یا نامناسب از همین فضاها می‌تواند بر عزت نفس و رضایت از زندگی مشترک تأثیر منفی بگذارد (المجید، ۲۰۱۷). علاوه بر این، باورهای مذهبی لزوماً همیشه تعیین‌کننده مطلق رفتار در رسانه‌های اجتماعی نیستند (بودور و کورکماز^۳، ۲۰۱۷) و عصر دیجیتال چالش‌هایی نظیر انتشار اطلاعات نادرست را نیز برای جوامع دینی به همراه دارد (فهرزی و نور^۴، ۲۰۲۳). با وجود این پیچیدگی‌ها، یافته اصلی این است که برای این افراد، شبکه‌های اجتماعی پتانسیل آن را دارند که به ابزاری برای تحکیم هویت و ارزش‌ها تبدیل شوند؛ امری که در نهایت می‌تواند به نفع رابطه زناشویی آن‌ها تمام شود.

در یک جمع‌بندی کلی، می‌توان گفت که صفات شخصیتی و ارزش‌های مذهبی، همچون عینکی که افراد بر چشم می‌زنند، نحوه درک و تعامل آن‌ها با دنیای مجازی را شکل می‌دهند. یافته‌های این پژوهش به روشنی نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی به خودی خود نه خوب هستند و نه بد؛ بلکه تأثیر آن‌ها بر رضایت زناشویی به طور قابل توجهی به ویژگی‌های روان‌شناختی و نظام باورهای کاربر بستگی دارد. این مطالعه با فراتر رفتن از نگاه ساده‌انگارانه و تک‌بعدی، تعامل پیچیده میان فرد، فرهنگ و فناوری را در شکل‌دهی به یکی از مهم‌ترین جنبه‌های زندگی انسان، یعنی رضایت از زندگی مشترک، آشکار ساخت.

پیشنهادهای کاربردی و محدودیت‌ها

از آنجا که یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد صفات شخصیتی و ارزش‌های مذهبی می‌توانند بر نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی و در نتیجه بر رضایت زناشویی اثرگذار باشند، لازم است روان‌درمانگران و متخصصان خانواده در کار با زوجین، فراتر از تمرکز صرف بر محدود کردن زمان استفاده از این فضاها، به ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی و ارزش‌های مذهبی مراجعان خود نیز بپردازند. طراحی مداخلاتی که متناسب با این ویژگی‌ها باشد—برای مثال، آموزش راهبردهای مقابله‌ای سالم به افراد روان‌رنجور یا تشویق به استفاده سازنده از فضا برای افراد برون‌گرا—می‌تواند اثربخشی درمان را به طور قابل توجهی افزایش دهد. با توجه به نقش محافظ ارزش‌های مذهبی، در مداخلات فرهنگی و آموزشی نیز باید بر تقویت بنیان‌های ارزشی و معنوی خانواده‌ها تأکید شود. این امر می‌تواند به زوجین کمک کند تا با دیدگاهی منتقدانه و هدفمند با فضای مجازی روبرو شده و از آن در جهت تحکیم روابط خود بهره ببرند.

با این وجود، این پژوهش خالی از محدودیت نبود. ماهیت مقطعی مطالعه، امکان نتیجه‌گیری علی قطعی را محدود می‌سازد. همچنین، اتکای انحصاری به ابزارهای خودگزارشی ممکن است یافته‌ها را تحت تأثیر سوگیری‌های پاسخ‌دهی قرار داده باشد. افزون بر این، محدود بودن جامعه آماری به شهر سمنان، تعمیم‌پذیری نتایج به سایر بافت‌های فرهنگی را با احتیاط همراه می‌سازد. برای پژوهشگران آتی، استفاده از طرح‌های طولی به منظور بررسی تغییرات در طول زمان و بهره‌گیری از روش‌های کیفی مانند مصاحبه عمیق برای درک غنی‌تر تجربیات زیسته زوجین، می‌تواند به غنای بیشتر دانش در این حوزه کمک شایانی نماید.

سپاسگزاری

از تمامی شرکت‌کنندگان عزیز که بی‌دریغ و مسئولانه در این پژوهش، همراهی‌مان کردند، صمیمانه تشکر می‌کنیم. امید که یافته‌های مستخرج از چنین پژوهش‌هایی، در عمل، به حال‌شان مفید افتد.

^۱ Čukalevska & Dragović

^۲ Al-Majid

^۳ Bodur & Korkmaz

^۴ Fahrezi & Noor

منابع

- ابراهیم‌پور، د.، و نخشی‌پور، ا. (۱۳۹۷). رابطه میزان حضور و فعالیت در فضای مجازی با میزان سازگاری زناشویی در بین مردان و زنان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر ارومیه. *زن و مطالعات خانواده، ۱۱*(۳۹)، ۱۳۳-۱۵۳
- ایزدی، مهدی، و مهدوی‌منش، حسین (۱۳۹۱). پی‌جویی خانواده و کارکردهای تربیتی آن در آموزه‌های امام سجاد (ع) با تأکید بر شیوه‌های انحراف‌زدایی و فضیلت‌افزایی. دوفصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات قرآن و حدیث، ۶، ۴۵-۸۶
- بابایی، ف.، درستی، ع.، و رهنما خان‌بیکلو، ا. (۱۴۰۱). تأثیر ارزش‌های مذهبی، ویژگی‌های شخصیتی و عوامل اجتماعی بر قصد خرید سبز مصرف‌کنندگان مسلمان. مطالعات کمی در مدیریت، ۱۲(۴۷)، ۲۵-۵۰
- خوش‌اخلاق، ح.، محمدی، ا.، و جلالی، ا. (۱۴۰۰). بررسی کیفی تأثیرات حضور زیاد در شبکه‌های مجازی بر روابط بین فردی، سبک زندگی و ارزش‌های فرهنگی و اخلاقی زوجین. پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۳۷، ۸۹-۱۰۴
- علیجانی، م.، روشندل چسلی، ر.، و خانجانی، ز. (۱۴۰۲). مدل‌سازی ساختاری سندرم قبل از قاعدگی بر اساس رضایت زناشویی و ویژگی‌های شخصیتی با نقش میانجی‌گری الگوهای ناسازگار اولیه. فصلنامه تحقیقات علوم توانبخشی، ۱۹(۳)، ۱۵۰-۱۶۰
- فرشادرفرد، ی.، باصری، ع.، و هاشم‌زهی، ن. (۱۴۰۰). بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تعاملات اجتماعی همسران (مورد مطالعه: همسران جوان شهر تهران). مطالعات جامعه‌شناسی، ۱۱(۲)، ۴۵-۶۷
- محمدی، م.، خوش‌اخلاق، س.، جلالی، م. (۱۴۰۱). بررسی کیفی مشکلات روانشناختی-فرهنگی و اجتماعی اعتیاد به شبکه‌های مجازی و اینترنت بر روی روابط زناشویی زوجین. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۴(۴)، ۴۴-۵۳
- <https://qccpc.atu.ac.ir>
- منصور عبد المجید، و نصره. (۲۰۱۷). الدوافع والمترتبات المدرکة لاستخدام مواقع التواصل الاجتماعي وعلاقتها بالرضا الزوجی وتقدير الذات لدى الأزواج والزوجات. دراسات عربية فی علم النفس 16، (العدد الرابع)، ۸۸۱-۹۷۳
- Abbasi, I. S. (۲۰۱۹). Social media and committed relationships: What factors make our romantic relationship vulnerable?. *Social Science Computer Review*, 37(۳), ۴۳۴-۴۲۵.
- Adegboyega, L. O. (۲۰۲۲). Influence of social media on marital stability of married adults in Ilorin metropolis. In *Families in Nigeria: Understanding their diversity, adaptability, and strengths* (pp. ۶۸-۵۵). Emerald Publishing Limited.
- Aganj, N., Honarparvaran, N., & Navabinejad, S. (۲۰۲۱). Identification of the effect of the consequences of the virtual environment on couples' lifestyle: A qualitative study. *Applied Family Therapy Journal*.
- Aglozo, E. Y., & Cohen, A. B. (۲۰۲۵). Religious values and consumer behavior. *Journal of Consumer Psychology*.
- Arampatzi, E., Burger, M. J., & Novik, N. (۲۰۱۸). Social network sites, individual social capital and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 19(۱), ۹۹-۱۲۲.
- Aran, H., & Nayeckabir, M. (۲۰۱۷). Improvement of Family Relationships as a Social Duty. *Studies in Media and Communication*, 5(۱), ۱۱۷-۱۲۳.
- Barszcz, S. J., Oleszkowicz, A. M., Bąk, O., & Słowińska, A. M. (۲۰۲۲). The role of types of motivation, life goals, and beliefs in pro-environmental behavior: The self-determination theory perspective. *Current Psychology*, ۱۵, ۱-۱۶.
- Bodur, H., & Korkmaz, S. (۲۰۱۷). *İlahiyat Öğrencilerinde Sosyal Medya Kullanımı ve Dindarlık İlişkisi*.
- Bondy, E., Baranger, D. A., Balbona, J., Sputo, K., Paul, S. E., Oltmanns, T. F., & Bogdan, R. (۲۰۲۱). Neuroticism and reward-related ventral striatum activity: Probing vulnerability to stress-related depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 130(۳), ۲۲۳.
- Brimhall, A. S., & Butler, M. H. (۲۰۰۷). Intrinsic vs. Extrinsic Religious Motivation and the Marital Relationship. *American Journal of Family Therapy*.
<https://doi.org/10.1080/01926180600814684>

- Brubaker, P. J., & Haigh, M. M. (۲۰۱۷). The Religious Facebook Experience: Uses and Gratifications of Faith-Based Content: *Social Media and Society*. <https://doi.org/10.1177/2056305117703723>
- Cheng, C., Wang, H. Y., Sigerson, L., & Chau, C. L. (۲۰۱۹). Do the socially rich get richer? A nuanced perspective on social network site use and online social capital accrual. *Psychological bulletin*, 145(۷), ۷۳۴.
- Chowdhury, A. S., Mahamud, A. H., Nur, K., & Haque, H. Z. (۲۰۲۰, January). Predicting behavior trends among students based on personality traits. In *Proceedings of the International Conference on Computing Advancements* (pp. ۱-۵).
- Chukalevska, M. D., & Dragovic, A. (۲۰۲۰). The social media and religion–new challenges. *Religious dialogue and cooperation*, 1(۱), ۴۳-۵۱.
- Cirhinlioglu, Z., Tepe, Y. K., & Cirhinlioglu, F. G. (۲۰۱۶). The relationship between personality traits and marital quality in married couples in Turkey. *The Anthropologist*, 25(۱-۲), ۳۴-۴۴.
- Deighan, M. T., Ayobi, A., & O'Kane, A. A. (۲۰۲۳, April). Social virtual reality as a mental health tool: how people use VRChat to support social connectedness and wellbeing. In *Proceedings of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. ۱-۱۳).
- Drahman, A., Nubailah, S., & Yusof, M. (۲۰۱۸). The relationship between personality traits and marital satisfaction on quality of marriage among married couples in selangor. *International Journal of Humanities, Philosophy and Language*, 1(۳), ۳۸-۴۷.
- Fahrezi, A. A., & Noor, A. M. (۲۰۲۳). Islam Dan Tantangan Dalam Era Digital: Mengembangkan Koneksi Spiritual Dalam Dunia Maya. *Al-Aufa*. <https://doi.org/10.32266/alaufa.v5i1.1118>
- Ferreira, V. H. S., Faustino, A. M., & Neves, R. (۲۰۲۴). Use of information and communication technologies by elderly people: analysis of social support in interpersonal relationships: Uso das tecnologias de informação e comunicação por pessoas idosas: análise do apoio social nas relações interpessoais. *Concilium*, 24(۱۵), ۵۰۷-۵۲۰.
- Garuba, I. O. (۲۰۲۰). JUNG'S PSYCHOLOGICAL TYPES AND CHARACTERISATION IN ALEX LAGUMA'S LITERARY WORKS. *Celtic: A Journal of Culture, English Language Teaching, Literature and Linguistics*, 7(۱), ۴۴-۵۶.
- He, Y., Li, A., Li, K., & Xiao, J. (۲۰۲۱). Neuroticism vulnerability factors of anxiety symptoms in adolescents and early adults: an analysis using the bi-factor model and multi-wave longitudinal model. *PeerJ*, 9, e11379.
- Karaman, H. B., & Arslan, C. (۲۰۲۴). The mediating role of social media addiction and phubbing in basic psychological needs in relationships and relationship satisfaction. *Frontiers in Psychology*, 15, ۱۲۹۱۶۳۸.
- Khosravi, M. (۲۰۲۰). Neuroticism as a Marker of Vulnerability to COVID-۱۹ Infection. *Psychiatry investigation*, 17(۷), ۷۱۰.
- Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J., Helgeson, V., & Crawford, A. (۲۰۰۲). Internet paradox revisited. *Journal of social issues*, 58(۱), ۴۹-۷۴.
- Latifian, M., Arshi, M., Alipour, F., Harouni, G. G., & Islam, M. S. S. (۲۰۲۴). Investigating the relationship between internet addiction, domestic violence, and emotional divorce among married women in Tehran. *BMC psychiatry*, 24(۱), ۷۰۷.
- Lee, J., Gillath, O., & Miller, A. (۲۰۱۹). Effects of self-and partner's online disclosure on relationship intimacy and satisfaction. *PloS one*, 14(۳), e۰۲۱۲۱۸۶.
- Li, M., Xu, X., & Kwan, H. K. (۲۰۲۳). The antecedents and consequences of workplace envy: A meta-analytic review. *Asia Pacific Journal of Management*, 40(۱), ۱-۳۵.
- Lim, C., & Putnam, R. D. (۲۰۱۰). Religion, Social Networks, and Life Satisfaction. *American Sociological Review*. <https://doi.org/10.1177/003122410386686>

- Liu, C., Ren, L., Rotaru, K., Liu, X., Li, K., Yang, W., ... & Albertella, L. (۲۰۲۳). Bridging the links between Big Five personality traits and problematic smartphone use: A network analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 12(۱), ۱۲۸-۱۳۶.
- Mitchell, J. C., Edwards, K. J., Hunt, S. B., & Poelstra, P. L. (۲۰۱۵). Relational Commitment as a Mediator of Religiousness to Marital Quality. *Journal of Psychology and Theology*. <https://doi.org/10.1177/0091647115043004>
- Mokhtari, S. R., & Mokhtari, B. (۲۰۲۱). A STUDY OF FAMILY ADVOCATE LAWS AND POLICIES IN IRAN (POST-ISLAMIC REVOLUTION). *Caspium Securitatis: журнал каспийской безопасности*, 1(۱), ۸۱-۹۲.
- Munjirin, A., Pahlevi, F., Karmiyati, D., & Assakinah, N. F. (۲۰۲۳). Relationship Between Neuroticism Personality And Academic Performance. *Amandemen Journal of Learning, Teaching and Educational Studies*, 1(۲), ۵۱-۶۱.
- Nadi, Z., Mami, S., Ahmadi, V., & Sayehmiri, K. (۲۰۲۴). Examining the Role of Social Networks and Subjective Norms within Rusbult's Investment Model Framework to Predict the Stability of Marital Relationships in Divorce-Seeking Couples. *Applied Family Therapy Journal (AFTJ)*, 5(۵), ۱۸۱-۱۸۸. <https://doi.org/10.61838/kman.aftj.5.5.21>
- Olson, J. R., Marshall, J. P., Goddard, H. W., & Schramm, D. (۲۰۱۵). Shared Religious Beliefs, Prayer, and Forgiveness as Predictors of Marital Satisfaction. *Family Relations*. <https://doi.org/10.1111/FARE.12129>
- Orathinkal, J., & Vansteenwegen, A. (۲۰۰۶). Religiosity and Marital Satisfaction. *Contemporary Family Therapy*. <https://doi.org/10.1007/S10591-006-9020-0>
- Oropesa Ruiz, N. F., Mercader Rubio, I., Gutiérrez Ángel, N., & Pérez García, M. A. (۲۰۲۲). Neuroticism and emotional intelligence in adolescence: a mediation model moderate by negative affect and self-esteem. *Behavioral Sciences*, 12(۷), ۲۴۱.
- Putri, D. D., Andini, S., Ingtyas, F. T., & Sabrina, E. (۲۰۲۴). Meta-Analysis the Impact of Technological Advancements on Social Interaction in the Digital Era. *Journal Corner of Education, Linguistics, and Literature*, 4(۰۱), ۲۹-۳۹.
- Rachmad, Y. E. (۲۰۲۵). Social Bond Theory. *United Nations Economic and Social Council*.
- Reza, A., Ilham, F., & Murdiono, W. (۲۰۲۴). The Impact of Social Media on Interpersonal Relationships in the Digital Era. *Journal Social Civilecial*, 2(۲), ۶۴-۷۷.
- Rezaei Adaryani, M., Gholamali, A., & Borimnejad, L. (۲۰۲۳). Ethical Decision-making Model for Educators: Insights from Imam Sajjad's Supplications. *Health, Spirituality and Medical Ethics*, ۱۰(۲), ۶۳-۷۴.
- Riahifar, M., Abdollahi, A., & Vakili, S. (۲۰۲۴). Determining the Relationship Between Interpersonal Mindfulness, Social Media Use, and Marital Satisfaction. *Journal of Assessment and Research in Applied Counseling (JARAC)*, 6(۴), ۶۵-۷۴. <https://doi.org/10.61838/kman.jarac.6.4.8>
- Rose, A. H., Anderson, S. R., Miller, R. B., Marks, L. D., Hatch, T. G., & Card, N. A. (۲۰۱۸). Longitudinal Test of Forgiveness and Perceived Forgiveness as Mediators between Religiosity and Marital Satisfaction in Long-Term Marital Relationships. *American Journal of Family Therapy*. <https://doi.org/10.1080/01926187.2018.1547667>
- Saritepeci, M., & Kurnaz, M. F. (۲۰۲۴). Antecedents and consequences of FoMO for neuroticism, openness and social influence: Investigating the moderating effect. *Personality and Individual Differences*, 225, ۱۱۲۶۵۷.
- Satici, B., Kayis, A. R., & Griffiths, M. D. (۲۰۲۳). Exploring the association between social media addiction and relationship satisfaction: psychological distress as a mediator. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 21(۴), ۲۰۳۷-۲۰۵۱.
- Sedghijalal, A., & Fathi, S. (۲۰۱۵). THE VIRTUAL SOCIAL NETWORKS AND COUPLES' COMMITMENT.

- Ślusarczyk, W., Kwiatkowska, K., & Czyżkowska, A. (۲۰۲۴). Satisfaction with the marital relationship and the religiosity of the spouses. *Fides et Ratio*. <https://doi.org/10.34۷۶۶/fetr.v۵۷i۱.۱۲۶۲>
- Stronge, S., Osborne, D., West-Newman, T., Milojev, P., Greaves, L. M., Sibley, C. G., & Wilson, M. S. (۲۰۱۵). The facebook feedback hypothesis of personality and social belonging. *New Zealand Journal of Psychology*, ۴۴(۲).
- Susiang, M. I. N., & Ghofur, M. (۲۰۲۴). The influence of social media on changes in social values among millennials. *Socius Journal*, 1(۵), ۲۱-۲۸.
- Tandon, A., Dhir, A., & Mäntymäki, M. (۲۰۲۱). Jealousy due to social media? A systematic literature review and framework of social media-induced jealousy. *Internet Research*, 31(۵), ۱۵۴۱-۱۵۸۲.
- Terzimehić, N., Aragon-Hahner, S., & Hussmann, H. (۲۰۲۳). The Tale of a Complicated Relationship: Insights from Users' Love/Breakup Letters to Their Smartphones before and during the COVID-۱۹ Pandemic. *Proceedings of the ACM on Interactive, Mobile, Wearable and Ubiquitous Technologies*, 7(۱), ۱-۳۴.
- Utz, S., & Beukeboom, C. J. (۲۰۱۱). The role of social network sites in romantic relationships: Effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of computer-mediated communication*, 16(۴), ۵۱۱-۵۲۷.
- Verduyn, P., Gugushvili, N., & Kross, E. (۲۰۲۲). Do social networking sites influence well-being? The extended active-passive model. *Current Directions in Psychological Science*, 31(۱), ۶۲-۶۸.
- Vlasikhina, N. V., & V Vlasikhina, N. (۲۰۲۰). Modern Russian Family in the Scope of Religious Values. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 102.
- Voicu, M. (۲۰۱۷). Diversity and family: an inquiry into the effects of ethnic, linguistic, and religious fractionalization on family values. *Ethnic and Racial Studies*, 40(۱۴), ۲۵۰۱-۲۵۱۹.
- Yamaç, M. (۲۰۲۰). *Sosyal Medyada Dini Topluluklar*.
- Zhou, J., Shin, S. J., Brass, D. J., Choi, J., & Zhang, Z. X. (۲۰۰۹). Social networks, personal values, and creativity: evidence for curvilinear and interaction effects. *Journal of applied psychology*, 94(۶), ۱۵۴۴.